

SCI-CONF.COM.UA

**SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS
OF MODERN SOCIETY**

**ABSTRACTS OF X INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MAY 27-29, 2020**

**LIVERPOOL
2020**

103. Лантух А. П., Остапенко В. М., Лантух І. В. ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'Я У СВІТЛІ СУСПІЛЬНИХ НАУК.	634
104. Левченко О. Г., Полукаров Ю. О., Землянська О. В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ РИЗИКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗАХВОРЮВАНOSTІ ЗВАРНИКІВ.	640
105. Лижечка О. О. DIFFICULTIES IN TRANSLATION OF FASHION INDUSTRY TERMS.	644
106. Лисенко Н. В., Лисенко О. М. АЛГОРИТМІЧНИЙ ПІДБІР В УМОВАХ ВИБОРУ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ (НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ)	647
107. Лисенко Н. В., Лисенко О. М. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ.	651
108. Листопадова В. В., Кузьмич А. В. ДИФЕРЕНЦІАЛЬНІ РІВНЯННЯ ЗНАХОДЖЕННЯ ШВИДКОСТІ ХІМІЧНОЇ РЕАКЦІЇ.	659
109. Лук'янова Г. Ю., Плисюк Я. А. ВІЛЬНЕ ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ ЯК СКЛАДОВА ПРИНЦИПУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.	664
110. Мажец-Юзьвицка М. АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ЛИЦЕЕ: ИЗБРАННЫЕ ПРИМЕРЫ ИЗ ПРАКТИКУМ УЧИТЕЛЯ ЛИТЕРАТУРЫ.	669
111. Максименко Л. О. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ФІЛОЛОГІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ.	678
112. Марків В. М. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.	682
113. Мартиненко О. В., Чкана Я. О. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ.	688
114. Мамадалиева Н. И., Уришева Файруза Мурод кизи ПРИМЕРНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ И ПУТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ХИМИИ.	692

УДК 371.486

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Марків Володимир Миколайович
кандидат педагогічних наук, доцент
Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія
м. Запоріжжя, Україна
mtvternvo@ukr.net

Анотація: у статті розглянуто особливості розвитку моральної свідомості молодших школярів, визначено психолого-педагогічні умови використання ігрових технологій в освітньому процесі, висвітлено результати дослідно-експериментальної роботи із розвитку моральної свідомості учнів початкової школи засобами ігрових технологій.

Ключові слова: ігрова діяльність, моральна свідомість, моральне виховання, ігрова технологія, гра, життєві ситуації, початкова ланка освіти.

Моральне виховання підростаючого покоління завжди є актуальним питанням. На початку нового тисячоліття, у час становлення України як самостійної і незалежної держави, воно набуває особливого значення. У Законі України «Про освіту» основною метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Початкова ланка є дуже важливою для реалізації даної мети. У молодшому шкільному віці діти засвоюють систему моральних норм і цінностей, розвивають моральні почуття і вчаться виявляти їх у реальному житті. І саме гра, поряд з навчанням, сприяє виявленню і розвитку різних сторін особистості дитини, задовольняє інтелектуальні й емоційні потреби, відіграє значну роль у формуванні характеру.

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, ми виявили, що проблеми морального виховання молодших школярів, особливості формування ціннісно-сміслової картини світу учнів початкових класів, особливості їх моральної свідомості і зв'язок її з моральною поведінкою досліджували Л.

Анциферова, І. Бех, Л. Божович, Б. Братусь, А. Задорожній, С. Коробко, А. Макаренко, А. Мали-хін, О. Матвієнко, В. Плахтій, В. Сухомлинський, К. Ушинський, О. Хомич та ін.

Питання про виховні можливості гри розглядається у роботах Л. Виготського та вчених його школи (О. Запорожець, Д. Ельконін, О. Усова та ін.). Питання виховних чинників змісту дитячих ігор досліджувала В. Менджерицька. Колегами її школи розроблено такі проблеми, як: формування ігрового колективу під впливом повноцінної ігрової діяльності (В. Воронова), виховання організованості дітей у творчій грі (А. Матусик), виховання інтересу до праці дорослих (І. Власова), до школи (В. Гелло) тощо.

Проблеми використання ігрових технологій в освітній діяльності молодших школярів, а також проблеми морального виховання учнів початкової школи досліджені досить ґрунтовно. Разом із тим, на сьогодні залишається мало розробленою проблема формування моральної свідомості молодших школярів засобами ігрових технологій, психолого-педагогічних умов їх ефективної організації, що зумовлює актуальність нашої теми.

Визначення педагогів, психологів поняття «моральна свідомість» дещо різняться між собою. Так, на думку Р. Павелківа, моральна свідомість є культурологічним і психологічним феноменом, який виступає важливою складовою суспільного й індивідуального буття людини. Вона є одним із компонентів свідомості людини, що відображає ступінь асиміляції суспільної моралі, засвоєння, інтерпретації, а іноді й розвитку моральних принципів [4, с.5].

В. Плахтій вважає, що моральна свідомість – це інтегративне психолого-педагогічне утворення емоційно-когнітивного та емоційно-поведінкового змісту. Це – синтез її основ: моральних почуттів, моральних знань і суджень, потреб і мотивів, поведінки [5, с.3].

У структурі моральної свідомості більшість учених виділяють когнітивну, емоційну і поведінкову складові, а деякі (О. Бондаревська, А. Малихін) – ще й ціннісну. Формування моральної свідомості починається в ранньому і дошкільному дитинстві. І в молодшому шкільному віці діти вже мають певні

моральні знання, переконання, установки, ціннісні орієнтації і навички поведінки у різноманітних життєвих ситуаціях. У період 6 (7) – 10 (11) років ці компоненти оформлюються у складну ієрархічну систему, вибудовується світогляд маленької особистості. Провідним видом діяльності учня початкових класів є навчання. Але не менш важливою залишається гра. Зазвичай багато уваги приділяється ігровій діяльності дітей 1-2 класів як засобу адаптації до шкільних умов життєдіяльності. Проте і в 3-4 класах нівелювати її значення не можна.

За визначенням С. Гончаренка, гра (ігрова діяльність) – це різновид активної діяльності дітей, у процесі якої вони оволодівають суспільними функціями, відносинами та рідною мовою як засобом спілкування між людьми. За своєю суттю вона є багатокомпонентною та поліфункціональною. У початковій ланці освіти ігрова діяльність може використовуватись в якості самостійної технології навчання або позакласної виховної роботи або як елемент педагогічної технології, а може застосовуватись як окремий урок чи його етап.

Тут варто розмежувати поняття «гра», «педагогічна гра» та «ігрова технологія». Педагогічна гра є більш конкретним визначенням до поняття «гра» і відрізняється від стихійної ігрової діяльності дітей наявністю чітко запланованої навчальної мети і результату, що спрямовані на навчально-пізнавальну діяльність. Термін «гра» є ширшим у порівнянні з поняттям «ігрова технологія», яку вчені тлумачать як систему чітких ефективних ігрових дій, спрямованих на формування, розвиток, узагальнення знань, умінь і навичок у процесі навчання і виховання [3, с.19]. У педагогічній і методичній літературі останні два поняття часто змішуються, внаслідок чого класифікації ігор одночасно виступають класифікаціями ігрових технологій. Найбільш змістовна і поширена класифікація ігрових технологій Г. Селевка.

Ефективність використання ігрових технологій у освітньому процесі відома, але жодна технологія, жоден метод, засіб не будуть «діяти», якщо їх неправильно використовувати. До умов організації і використання ігрових технологій для розвитку моральної свідомості учнів молодшого шкільного віку

відноситься: визначеність мети і запланованого результату, відповідність віковим та індивідуально-типологічним особливостям учнів, створення доброзичливої атмосфери, дотримання принципу добровільної участі в заняттях, оптимальна тривалість кожного заняття і їх системи загалом, органічне доповнення ігрових вправ іншими методами і засобами, чіткість і зрозумілість правил гри, обов'язкова «розминка» на початку заняття і заспокійлива вправа наприкінці, проблемність і особистісна значущість сюжету гри для учнів, консультативна роль вчителя у грі.

Щоб перевірити висунуту гіпотезу, ми провели експериментальне дослідження на базі 4-А і 4-Б класів Тернівського ліцею міста Кривого Рогу, яке складалось з трьох етапів: констатувального, формувального і контрольного. Для діагностики рівня сформованості моральної свідомості учнів початкових класів на першому і третьому етапах використовувались методика визначення рівня розвитку моральної свідомості Л. Колберга (основна), експрес-діагностика рівня емпатії І. Юсупова [6, с.366-370] та ігрова методика на дослідження моральної поведінки В. Плахтій [5, с.8-10].

Дослідивши вихідний рівень сформованості моральної свідомості учнів початкової школи, виявили, що їх відповіді розподіляються між двома рівнями: доконвенційним (2-га стадія) (3,6% в 4-А і 7,7% в 4-Б) і конвенційним, який включає 3-тю (85,7% в 4-А і 88,5% в 4-Б) і 4-ту стадії (10,7% в 4-А і 3,8% в 4-Б) розвитку моральної свідомості. Віковій нормі 10 років відповідає 3-тя стадія конвенційного рівня. Отримані результати свідчать про достатню сформованість у переважної більшості дітей системи моральних переконань, але неусвідомленість їх ролі у власній поведінці, надання переваги схваленню оточуючих при розв'язанні складних життєвих ситуацій, високу, середню, а в деякого і низьку, емоційну чутливість до чужих проблем зумовили необхідність розробки системи ігрових вправ і завдань на розвиток моральної свідомості молодших школярів експериментальної групи. Тільки невелика кількість дітей свідомо керуються у своїх вчинках моральними нормами, виявляють співчуття і готовність допомогти іншим людям. Усе вищезазначене свідчить про

необхідність вдосконалення виховної роботи щодо розвитку моральної свідомості молодших школярів.

За результатами констатувального етапу експерименту 4-А клас був визначений контрольним, а до експериментального віднесені учні 4-Б класу.

На формувальному етапі дослідження ми реалізовували систему ігрових вправ і завдань, спрямованих на розвиток моральної свідомості молодших школярів. У процесі її створення керувались вищеназваними вимогами. Дана система включає в себе 10 виховних заходів, які проводились відповідно до плану виховної роботи вчителя 1 раз на тиждень. Тривалість кожного заняття 30-40 хвилин. Кожне заняття починалось з «розминки» і завершувалось заспокійливою вправою або релаксацією. Система занять охоплює такі теми: «Хто я? Який (яка) я?», «Наші емоції», «Що таке «добре» і що таке «погано»?», «Давай поговоримо!», «Цінності нашого життя», «Ідеальна особистість», «Як ми себе поводимо?», «Ми – колектив», «Конфлікт: що робити?», «Я з Вами не згоден!». Під час розігрування, розв'язання певної ситуації спочатку діти мали змогу чинити так, як вважали за потрібне, потім обговорювали отримані результати і знову розігрували ситуацію з подібною проблемою. На кожному занятті учні мали отримати нові (або скоригувати наявні) моральні знання, усвідомити власні почуття і вчитись їх виявляти, застосовувати отримані знання у своїй поведінці, приймати складні рішення.

По завершенню системи виховних заходів ми знову продіагностували учнів контрольної та експериментальної груп. Варто відзначити, що в обох групах тепер відсутні діти з доконвенційним рівнем розвитку моральної свідомості, дещо зменшилась кількість тих, хто давав відповіді й обирав поведінку, характерні для 3-ї стадії конвенційного рівня (82,1% контрольна група; 80,8 % експериментальна), а також значно збільшилась кількість учнів, яким властива 4-та стадія розвитку моральної свідомості (17,9% дітей контрольної групи та 19,2% учнів експериментального класу). Відповідно, в експериментальній групі цей показник є істотнішим, ніж у контрольній.

Розвиток моральної свідомості молодших школярів є важливим напрямом виховної діяльності початкової школи. Його реалізація буде більш ефективною при використанні ігрових технологій і дотриманні таких умов, як створення сприятливого психологічного клімату в класі, добір ігор моралезнавчого характеру, забезпечення усвідомлення кожним учнем цінності зроблених колективно умовиводів, оптимальна тривалість занять і їх системи загалом, вміле поєднання ігрових вправ з іншими методами (розповідь, евристична бесіда, мозковий штурм, різні види унаочнення тощо). Проведене дослідження показало необхідність продовження вивчення питання розвитку моральної свідомості учнів початкової школи засобом ігрових технологій.

Список літератури

1. Волинець О. В. Ігри та ігрові тренінги в початковій школі. Практичні поради / О. В. Волинець // Методичні орієнтири. - 2013. - №7 (19). - С.2-8.
2. Малихін А. Моральна свідомість особистості: сутність та структура / А. Малихін. - Режим доступу: http://bdpu.org/scientific_published/2005/Pedagogical_studios/9
3. Мачинська Н. І. Впровадження ігрових технологій навчання у практику підготовки майбутніх магістрів / Н. І. Мачинська // Педагогічні науки. Наукові праці. -2011. - Т.158. - вип.146. - С.18-22.
4. Павелків Р. В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості в молодшому шкільному віці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психолог. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Р. В. Павелків. - К., 2005. - 40с.
5. Плахтій В. Аналіз стану сформованості основ моральної свідомості учнів початкових класів / В. Плахтій. - Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/17/visnuk_16.pdf (дата звернення 13.11.2014).
6. Практикум по возрастной психологии: [учеб. пос.] / [под ред. Л. А. Головей, Е. Ф. Рыбалко]. - СПб.: Речь, 2002. - 694с.